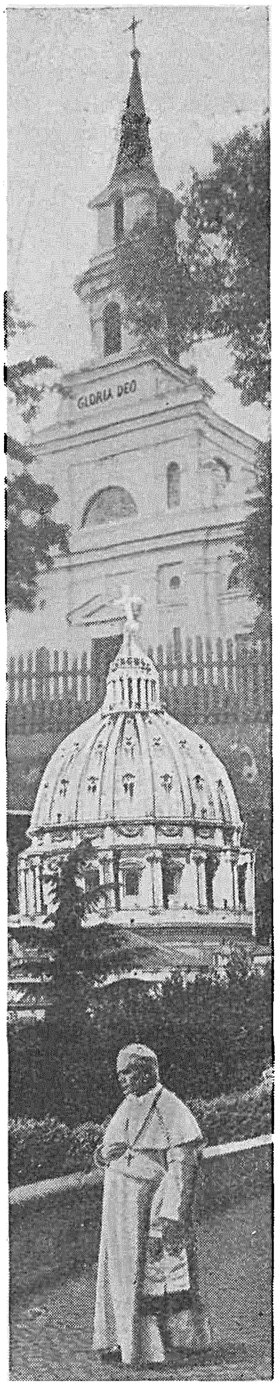
LA BRACE

Hod. XXIV | KRASAVIK-ZNIVIEN 1972 | N. 113

Biełaruskaja relihijna- **ŹNIČ** adradženskaja časopiś

Adres Red: Roma, v. Trionfale, 6381 || Hadav. padp. 2 dal., 1 paasobn. 15 cent.

ZAKLIK

DUCHA NIE HASCIE!

TESSAL. 5,19

AČNIÈMSIA!

Ad apošniaha, Sakavikovaha, numaru našaha časapisu üciakło voś užo 4 miesiacy. Što stałasia, dapytvajucca zatužanyje Čytačy, niaüžo darahi Źnič naš, maje zahasnuć? Ad čahožby? Niaüžo ü toj (žabravanaj) jaho kasie znoü paraližüjučyje niedabory? Abo lišnie zamarudziła redakcyjnaja pomač? Ci mo i sam harotny redaktar pa nie tak daünaj aperacyi pačuü patrebu daüźejšaha adpačynku?...

Trapnyja, ci niatrapnyja dahadki hetyja, ale pryznajomsia – nam patrebny dla vyjścia z zastoju vyšpadany zaachvotny zàklik tytułovy. Dyj ci tolki nam, publicystam? Kolki bo balučych prablemaü u nas, napalehła čakaje na surjoznaje biezadkładnaje vyrašennie! Kolki čutno hałasoü damahajučychsia, naprykład, racyjanalnaha kolkasna i svajeabradna raźmiarkavannia śviatarskich dušpastyrskich sił u ludniejšych emihranckich biełaruskich asiarodździach. Kolki naviet presavych damahanniaü dziejnaha svajeabradnaha Herarcha! Patreba takoha Herarcha łacinskaha abradu biełarusam Paünočnaj Ameryki jošć nieadzoünaj dy nieadkładnaj, zabaviazvajučaj biełaruskije adkaznyje dziejniki da adpaviednaj intervencyi u Vyšejšych Eklezijalnych Instancyjach.

Narod naš žyvie i pracuje, my heta bačym na našym laikacie, jaki nie marnuje nahodaü prysłužycca čym dascca dla rodnaha kraju naviet tut na čužynie. Moža jon z nas śviataroü zamała karystaje, jak i my ź jaho; ale üže prysutnaść našaja, udzieł u toj-ža narodnaj pracy hramadzkaj daje jamu šmat, bo nie pazvalaje zabycca ab isnavanni inšych vartaściaü, vyšejšych i važniejšych, čym tolki matarjalnyja; asabliva toje, što hetych vartaściaü šukać u čužyncaü nia majem patreby: možam mieć ich svaje ü svaim duchu j movieTolki bo hetak moža zjavicca ü našym narodzie poklik da Božaje służby biaz škody j kryüdy dla jaho, jak było da hetaje pary, kali našyja siły lepšyja musieli pracavać kostam svajho patryatyzmu na karysc cužyncam. Treba hałaśniej, čym dahetul, pramović da sumlennia našych bližejšych susiedzieü pa viery, jakije tak lubiać bicca ü čužyje hrudzi, kali jdzie ab rusyfikacyju hermanizacyju, dy choćby j amerykanizacyju, ci inšuju «naturalizacyju», a sami vynaradaülennie biełarusaü ličać ledź nie zasłuhaj pierad svajej znacyjanalizavanaj vieraj, prafanacyjna robiačy, ź jaje arhument palityčnaha podstupu, patryatyčnaha rabaünictiva. Pryšła parà stanoüka prypomnić im, što isnaja kryüda dahetulešniaja vymahaje restytucyi, addatku, inakš zamoüčannie, jaje byłob u sabie niemaralnym; prosta zaachvočvałab ludziej: «skryüdžu, a paśla pieraprašu». Što tady mahłob baranić słabiejšaha ad dužejšaha, kalib spryt, abo siła davała prava z pastyra, ci aviečki rabicca voükam, šukajučym zdabyčy? Siannia ü źmienienych časach novaj historyi, kali budujucca padvaliny relihijnyja adradžajučym sia narodam, kataliki susiedzi prosta majuć abaviazak pamahčy katalikam biełarusam uhruntoüvać łacinski abrad, nie narušajučy ich patryatyčnaha ducha, movy, tendencyjnaj «znacyjanalizavanaj viaraj», nie redukujučy taho adradžànaha abradu tolki dla tych, chto ždenacyjanalizavanaj viery užo jak heta robiać apošnim časam parochi Biełastoččyny i zach. BSSR. Musim prypomnić susiedziam našym, što hetkaja taktyka moža pahražać poünaj likvidacyjaj taho abradu siarod biełarusaü, jakim jon patrebny jak «vakno ü Europu j volny» śviet padčas zahrozy ad «avanhardy Uschodu». h.zn. Rasiejščyny, jakaja hetak lubić siabie nazyvać, putajučy volny pavajenny j ekúmeničny paślasaborny duch.

Abrad łacinski, abo zachodni, jak viedama z historyi, uvieś čas, a ŭ 19, 20 st. asabliva, pamahaŭ ratavać svabodu svajho vieravyznanniavaha j patryatyčnaha sumlennia ad prymusu carskaje pseudoteakracyi ; jak hrekakatalicki — baronić ukrainskich katalikoŭ ad čyrvonaha caratu.

Biełaruskaje adradžennie pryjšło j raźviłosia pryblizna pad kaniec Novaj Historyi. My na emihracyi žyviom užo pry narodzinach novaje universalistyčnaje epochi. Nacyjanalizm naviejšy źjaviŭsia ŭ minułuju epochu. Siannia ŭžo jakby kančajecca čas abasoblena zamknionych nacyjanalnych isnavanniaŭ. Badaj usie nacyjanalnyje arhanizmy kinieny siannia ŭ suśvietny kruhavarot i šyr. Idzie praces uzajemnaha pranikannia kulturnych typaŭ Uschodu j Zàchadu, jakije ŭžo nia mohuć całkom abasobicca j abyjścisia adzin biaz druhoha.

A dla Chryścijanstva heta jošč nadziejna prynukajučaja nahoda : zrealizavać dahetul jašče nie zrealizavanaje zadannie : pahadzić Uschod iz Zàchadam. Nažal, Chryscijanstva, paklikanaje napravić zło, nàbiadu samo znajšłosia z abodvych bakoŭ barykady. Siannia śviet uvažna pryhladajecca, ci chryscijanie zrazumiejuć, što im treba rabić dy ci zachočuć uziać inicyjatyvu ŭ svaje ruki. Pałažeńnie vielmi skamplikavałasia, jak ustryvožany « vaładar hetaha śvietu » zjaviŭsia z adnaho boku barykady, kab abjavić adkryta vajny Božamu Vaładarstvu. Hetym samym jon vyłučyŭ z historyi ŭvieś hetak zvany « Uschodni blok », jaki na-ščaście jašče nia zusim pakryvajecca z Uschodam, bo jašče nie abymaje Indyji, Japonii, Blizkaha Uschodu dy « Treciaha Śvietu », jaki pa duchu naležyć da Uschodu.

My vierym, što Boh dapuskaje dziejnaść varožaj siły tolki tady, kali z hetaha moža vyjści dabro j karyść dla Božaha Vaładarstva. Adizalavany ad Zachadu, vyłučany z historyi naš mnohapakutny narod atrymaŭ jašče čas pažyć u minułaj, užo historyčnaj ery Novaj Historyi, kab nadrabić tyje škody, jakije narodnaj śviedamaści j patryjatyzmu spryčyniŭ padzieł jaho, jak biazdziaržaŭnaha narodu, pamiž Polščaj i Rasiejaj. Siańnia spoźnieny hetaksama rasiejski nacjanalizm jošč pamima voli nasym vučycielam i lepš ad usiakaj ahitacji ci prapahandy dašć nahodu našym bratam znajści samych siabie jak dziejnik=subjekt, a nia tolki jak pradmiet, abo abjekt historyi.

Narod, jakomu Boh daje histaryčnaje isnavańnie, maje vyznačany jamu praz Boha abaviazak abo zadańnie, jakoje jon pavinien paznać i vykanać adnosna usiaho čałaviectva. Ad hetaha zaležyc toje, ci jon budzie bahasłavienstvam ci praklacciem dla ŭsich inšych narodaŭ, jak i jahonaja ŭłasnaja dola, jakuju pakazvaje historyja. Našaja pazycyja na miažy addzielajučaj Uschod ad Zachadu davoli jasna vyznačaje nam udzieł u budučym vialikim dziele prymireńnia Uschodu z Zachadam jak našuju histaryčnuju zadaču. Ciž nie na heta pakazvaje choćby sam fakt adradžeńnia našaha narodu jakraz u časie, kali hetaja sprava stała spravaj žyćcia, abo śmierci usiaho čałaviectva ? Nam, jakim vypała na dolu žyć nia tolki ŭ inšym, volnym śviecie, ale j u novaj užo histaryčnaj ery, treba karystać z hetaha dla dabra našaha narodu. Treba dać jamu mahčymaść vykarystaŭšy histaryčny dośled inšych narodaŭ, nie paŭtarać ichnych zhubnych pamyłak. Naprykład, nam pavinna być jasna, što nienaviść abo varožaść da inšych narodaŭ jošč prastup kam. Narody, rasy ci kultury nia mohuć być nośbitami zła j many. Chryścijanstva nie dapuskaje hetkaha heohrafičnaha ci etnahrafičnaha razmierkavańnia dabra j zła, śviatła j ciemry. U Božych vačach dabro j zło, praŭda j manà nie razmiarkavany pavodle Zachadu j Uschodu, Europy ci Azii. Chryścijanstva, a nia henii XX-ha stahodździa, pryniasło śvietu navuku, što niama hreka j žyda. Skrajnyja formy nacjanalizmu j partykularyzmu mohuć pranikać i ŭ samoje chryścijanstva jak niešta hłyboka pravincjanalnaje, jak tuchłaja spadčyna daŭno minułych časaŭ. Tady jano lohka moža stacca pahanskaj reakcjaj u nutry chryścijanstva, niazdolnaściaj zrazumieć tajnicu Bohačałavieckaści Chrystusa. Cieła j kroŭ dzielač, łŭčyć tolki duch. Jak byłob pamyłkaj nia pryznavać sapraŭdnaści isnavańnia i adzinstva nacyjanalnaści, hetkaj samaj pamyłkaj nia pryznavać sapraŭdnaje isnavańnie j adzinstva ŭsiaho čałaviectva.

I jak nacyja moža stvarycca tolki z nacyjanalna śviedamych adzinak, hetak i čałaviectva moža abjadnacca tolki jak dabravolny sajuz sapraŭdy suverennych narodaŭ. Usia nadzieja na hetkaje złučeńnie apirajecca na fakcie, što aprača Uschodu j Zachadu, dahavarycca jakim pieraškadžaje adviečny antahanizm cieła j kryvi, jošč jašče Vaładarstva adnaho ducha. Tamu j stała ŭ śviecie mahčymym isnavańnie chryścijanstva.

Adzinaj pieraškodaj jošč balšavizm, hetaja novaja manholskaja niavola, jakaja naiŭna, manicca jašče raz paśla Čyngischanaŭ i Batyjeŭ stvaryc adzinstva tabunovaje ałaviectva padbojem usiaho śvietu, nia ličačysia z pravami ani adzinak, ani narodaŭ. Jak vialikim jošč aślapleńnie balšavikoŭ vidać z taho, što jany ŭsio jašče nia mohuć ubačyć nacyjanalnaha charaktaru kultury, biez jakoj i samyž nia mohuć abyjścisia. A kulturaž zaŭsiody moža być tolki nacyjanalnaj, nikoli nia byvaje internacyjanalnaj. Tolki jejnyja dasiahnieńni dy asnovy jošč ahulnačałaviečym i ŭsieahulnym dabrom, i vartaściaj.

Budučynia nacyjaŭ Savieckaha Sajuzu, ŭ tym liku j Biełaruskaje, zaležyć ad taho, ci im udasca ścierci z pryrodnaha tvaru manholskija rysy Lenina. T.S.

SVIATOJ PAMIACI

NIEZABYUNAMU NIEADSKADAVANAMU

AJCU DOKTARU

VIKTARU VOJTANKU-VASILEUSKAMU

NAUZORNA ZASLUZANAMU ZMAHARU NA RODNA-IDEJNYM POLI RELIHIJNYM I PATRYATYCNYM NAVUKOVA-KULTURNYM I HRAMADZKIM MOLIC, Z HLYBOKIM SPACUVANNIEM ASIROCANAJ SIAMJI PAKOJNAHA, VIECNAJ NAHARODY AD BOHA

ZNIČ

BIELARUSKAJE VYDAVIECTVA

PAMIOR 25, PACH. 29 KRASAVIKA, 1972, H., NA BIELAR. MAHILNIKU IST BRANSWIKU

VIEDAMKA DA BIJAHRAFII A. ANDREJA CIKOTY M. I. C.

APOSTALSKAHA ADMINISTRATARA Ü CHARBINIE, ZAMUČANAHA Ü TAJŠECKICH LAHEROCH, H. ZV. « KAMYŠŁAGU » ZA BAJKAŁAM

U Sakaviku 1953 h. jechaŭ ja ŭ « Stałypinie » (specialny laher vohon dla viaźniaŭ) ź Vileńskaha astrohu « Łukiški » na 25-hadavuju katarhu ŭ słaŭnuju Varkutu, što za palarnym kołam.

Zbornym punktam dla viaźniaŭ, jakich savieckaja ŭłada nakiroŭvała ŭ łahery na poŭnač, była hetak zvanaja « Pierasylnaja tiurma » ŭ Leninhradzie. Daviałosia mnie tam kala dvuch tydniaŭ čakać na kampletavannie ešałonu ŭ Varkutu. Pierasylnaja turma mieła vielmi vialikija kamery = zali z dvuchpavierchavymi narami. U hetych kamerach źmiaščałasia pryblizna kala 130-140 viaźniaŭ. Pierasylnaja turma zvyčajna vielmi ruchlivaja. Pryvoziać i vyvoziać viaźniaŭ biespierapynna. Heta daje mahčymaść daviedvacca što čuvać na Božym śviecie, daviedvacca ab znajomych, a časami i ab rodnych. Mnie daviałosia paznajomicca i niekalka dzion lažać na sumiežnych narach z dacentam Talinskaha Universytetu, jakoha kanvajavali z Tajšeczich łaheraŭ u Estoniju ŭ jakiści saniecki pa spravie niejkaha aryštavanaha estonca. Hety moj susied pa narach u pierasylnym astrozie, daviedaŭšysia, što ja biełarus, zapytaŭ mianie, ci ja čuŭ, a moža viedaŭ, « śviaščennika » Andreja Cikotu. Takoje pytannie dla mianie było hrymotnym, bo mnie viedama było, što, Drujskije Ajcy Maryjanie (pieradusim biełarusy) amal usie byli na misyi u Charbinie, dyk skul moh hety estoniec z savieckich łaheroŭ niešta skazać pra Ajca A. Cikotu. Kali ja pryznaŭsia, što nia tolki čuŭ, ci byž znajomy z a. A. Cikotam, ale dobra jaho viedaŭ jak vydatnaha Sviatarà-parocha, superyjora Drujskaha manastyra Ajcoŭ Maryjanaŭ, dyrektara Drujskaj Himnazii i haračaha patryjota biełarusa. Koratka pieraskazaŭ jamu pra vysokarodnyje atrybuty Ajca Andreja Cykoty, jakije dla mianie byli viedamyje, i zakončyŭ « charaktarystyku » jaho takim skazam : My biełarusy musim hanarycca, što z našaha narodu vyjchodziać takije vialikije syny, jakije siejuć poŭnaj žmieniaj ziarniata Božaj praŭdy i prasłaŭlajuć naš narod pierad śvietam. Estoniec mnie adkazaŭ :

« Da, vy pravy, Diejstvitielno vy biełarusy možetie gorditsia takimi synovjami vašeho naroda, kak śviaščennik Andrej Tikota. Ja s nim družił do poślednich dniej jeho mučeničeskoj žiźni. Jeho lubov k'Bohu i k'bližniemu, v tiem i k našim vragam, była nieizmierimoj ni v głubinu, ni v šyrinu. Sam stradał nieizlečimoj boleźnju (v usłovijach łagera) ; Jeho vsio tieło było pokryto odnoj spłošnoj ranoj, no na lice nie vidno było užasnych stradanij. Svoi mučeničeskija stradanija pierenosił gieroičeski s połnoj duchovnoj siłoj. Vierił v svoju blizkuju končinu i ždał jeja, kak voskresenija. S bližnimi, biez raznicy na vieroispeviedanija, obraščałsia, kak s rodnymi bratjami. Dieliłsia pośLednej kroškoj łagiernavo chleba, izłučał so svojej duši sołnce, kotorym sogrievał mračnuje ot bieznadiožnosti duši, utiešał i vnušał vieru v spraviedlovost Božuju, v łučšeje buduščeje. Naskolko tolko moh, On spasał sobratiju łagernuju ot duchovnoj i tielesnoj gibieli. Ja evageliekavo vieroispoviedanija, naša cerkov nie imiejet śviatych, no jesli takije mohut byt i jest, to so vsiej uvierennostju ja skłoniaju gołovu piered pokojnym, zakłučionnym Tajšeckich łagerej, Otcom Andrejem Tikotoj, i nazyvaju jeho sviatym ».

I dla mianie a. Andrej Cykota hetaksama śviaty !

Była viazień kataržnickaha Łaheru
ŭ Varkucie = « 2A - 500 »

1) Moj łaherny numar — nie da publičnaha viedama, bo pad im majo proźvišča ŭ archivach gułagu — ŭ Maskvie.

KASCIOŁY J ABJEKTY KASCIELNYJA U LENINGRADZIE

Pieršaja nabožnia katalickaja ü Pieciarburzie isnuje üžo ad 1711 hodu, ü katalickim pryvat. nym domie na atocy Admiralciejskaj, pry vul. Hreckaj za hmacham pošty. U metrykalnych knihach taje kaplicy z 1711-14 h. spatykajecca proźvišča dušpastyra a. Wolfganga Herdingera, niamieckaha benedyktynca. U 1715 pry henaj kaplicy aa. Jezuity ütvaryli katalickuju misyju ü Pieciarburzie. U 1719 spaminajucca üžo tamašnja nabožni, a znača musieli być prynamsia dźvie na adnym dy druhim baku Niavy. Praüdapadobna isnavała jašče adna kaplica na jakich asob dvaccatak niedzie na Vasiljeüskaj Atocy. Pa vydalenni aa. Jezuitaü z Rasiei ü 1719 h. zaniali ichniaje miesca miesca aa. Kapucyny i Reformaty. Tak što ü 1720 h. było üžo ü Pieciarburzie 6 Kapucynaü i 5 Refarmataü. Pieršyja absłuhoüvali kaplicy ü horadzie, a druhije kvataravali j celebravali pa damoch pryvatnych, dajaždžajučy časami da Kranštatu, Abo, Revelu, Ryhi. Nažal, ciažkija abstaviny razbudzili miž imi rostyrki. Tady Pravasłuüny Synod, umiašaüšysia ü heta, rassudziü pa-svojmu ü 1724 : pakidajučy Refarmataü u Pieciarbutrzie, a Kapucynaü vysyłajučy ü Maskvu.

Relacyja aa. Jezuitaü ab Pieciarburskaj misyi padavała tolki 70 katalikoü. Kolkaść heta adnak « z dnia na dzień rasła » tak, što pierad prybyćciom Kapucynaü składałasia z 200, a ü 1721 h. — 700, u 1724 — 1200. Misyja hena była davoli kasmapalityčnaja. Dakumant, vysłany ü 1723 u Kanhrehacyju Prapahandy ü abaronu Kapucynaü byü padpisany 118 viernikami : Niemcami, Austryjakami, Čechami j Palakami, Italijcami, Francuzami, Armianami, Anhelcami, Halandercami, Juhasłavami j Indyjcami, Švedami j Flamandcami dy prybyšami Alzacyi j Lotarynhii. (Archiü Kanhr. Propah. : Scritture originali, vol. 643, f. 403. Tamža : plan sytuacyjny pieršaje kapl., adnaho z Kapucy naü)

U 1737 h. kaplica zhareła, za dušpastyrstva superiora a. Karala Dełuna. U 1739, 11 žnivienia caryca Anna Joanaüna vyznačyła miesca pad budovu novaje śviatyni j škoły prybočnaj pry Neüskim Praspekcie. I pabudavana nievialikuju muravanuju śviatyńku. A 16 lipienia 1764 h. adbylisia zakładziny pad budovu pavažniejšuju, sučasnuju ustanovu zy śviaty niaj monumentalnaj Sv. Kaciaryny, plan jakoje nakreśliü vydatny architekt, (šmat strojnych pałacaü Pieciarpurha jahonaha tvorstva) Jan Michał Vallin de la Mothe (1729-1800), zaprošany ü Rasieju ü 1759 h. hrafam Šuvałavym z Angoulȩme u Francyi. Achviary na budovu źbirana z trudnaściami, tamu budova jšła pavolna. Tak što horka znieachvočany architekt kinuü śviatyniu niedakončanaj i viarnuüsia ü Francyju. Na dalejšuju budovu padručyüsia Anton Rinaldi, Italijec (1709-1794), i zakončyü jaje ü 1782 h., jak śvietčyć napis na froncie śviatyni : « Domus mea domus orationis 1782 a. 24 listap. » U nastupnym hodzie, 7 kastryčnika 1783 papieski nuncyj Giovanni Archetti nabožniu henu kansekravaü. Probaščam byü tady ks. Michał Rostocki, a ü 1800 h. razam ź im supracavali duchoüniki : Masclet, Pangelli j Szenocha.

Hetaja nabožnia Sv. Kaciaryny mieścicca pry najpryhažejšaj vulicy Pieciarburskaj, Neüskim Praspekcie ; zvonku i ųsiaredzinie vielmi strojnaja. Pabudavana ü formie kryža, z uzvyšnaj kopułaj ; daüžynioju 44 metry, šyrynioju 25 m, i vyšynioju 42 m. ; mahła źmiaščać kala dźvioch tysiač asob. Attyku (üchodnaje cało) jejnuju jašče j dasiannia üpryhažajuć 4 statui evanelistaü, miž jakimi pasiaredzinie vysicca žalezny kryž, akovany miedzianoju blachaju ; jaho padtrymoüvajuć dva ànieły. Cely front uprastarniajuć dźvie charaktarystyčnyja barokovyja bramy, viadučyja ü panadvorki śviatynnych damoü. Ü vysokuju hałoünuju nišu üchadnuju viadzie hranitavy pod, na jaki trè padymacca dzieviaćma stupièniami z vulicy.

Nad hałoünym autarom visieü vialiki pryhožy abraz art: Jana Jakuba Mettenleitera (1750-1825), dar carycy Kaciaryny II, źmiaščajučy mistyčnyja zaručyny śv. Kaciaryny Aleksandryjskaje. Na hałoünym autary čatyrochmetravy kryž bronzavy suta załočany z fihuraju Ukryžavanaha, prajektavany praz tadyšniaha vydatnaha miedziarytnika Piatra Marka Vitalie (1755-1810); a sam aütàr, tabernakulum i stupiani da aütarà byli vykanany z čaroünaha biełaha marmuru italijskaha.

U bakavych bahatych aütaroch znajcho-dzi lisia dva malunki Tadevy Hureckaha (1825-1868), ziacia Adama Mickieviča. Pravy padstaülaü Matku Bosku Ružancovuju, levy — Jezusa Ükryžavanaha. Levaja kaplica miełaprezbiteryju marmurovuju, abraz aütàrny — Dabravieščannia N.D.M. Saverio Dalla Rosa (1745-1821). Framcuskaja kalonija pry samym vychodzie z śviatyni pravabočnym u 1891 h. üładziła kaplicu M.B. z Lourdu z pryhožaj biełaha marmuru statujaj.

Apračа taho üsiaho nabožnia hena mieła darahacennuju monstrancyju ziejučuju azdobami brylantaü, perłaü, šafiraü i rubinaü dy ščyrazałaty pacyfikał z rožnakràskavymi kamienniami = dary Mikałaja I ; takža - ciborium (dla pierachoüvannia ci razdavannia kansekravanych kamunikantaü) = darunak kaizera Jazepa II z lit : M. T., i druhuju masyünuju 4 f. vahi, z nàkryükaju ü formie karaleüskaj karony ; monstrancyjy zy 120-ciu pramianiàmi, absypanymi brylantami z brylantovym kryžykam naviersie — dy šmat inšaha cennaha znadobja liturhijnaha.

Nabožnia śv. Kaciaryny ü (sianniašnim) Leninhradzie tamu tak apisana tut, što jana była nia tolki najstrajniejšaj śviatyniaj hetaj eüropeizavanaj metrapolii, ale i centram reprezentacyjnym roznych katalickich nacyjanalnych hrupaü i narodaü u tadyšniaj Rasiei j pad Rasiejaj, dla jakich tam kansekravali biskupaü, a naviet karaloü. Nie adsutničali tam i biełarusy, asabliva studenty.

(d.b.)

INŽYNIER ADOLF KLIMOVIČ, ŽMIENKA USPAMINAŬ

Mnie zdajecca, što nia lohka davać charaktarystyku, aceńvać maralnyja, patyratyčnyja, hramadzkija dy inšyja stanoŭčyja atrybuty čałavieku, jaki biassumniŭna vyšey staić, ad jahonaha krytyka, ad jahonaha bijahrafa. Mianoŭna tamu, što my možam nie zaŭvažyć dy nie acanić poŭnaściu jahonych vysokajaksnych prykmiet, jahonych zasłuhaŭ, jahonaj kaštoŭnaj dziejnaści ŭ toj halinie, jakoj danaja asoba paśviaciła ŭsio svajo žyćcio. Kab namalavać praŭdzivaje maralnaje abličča Adama Klimoviča, treba być roŭnym jamu.

Nia viedaju, ci ŭ biełaruskaj emihracyjnaj presie chtonièbudź ź jahonych blizkich supracoŭnikaŭ na rodnaj biełaruskaj nivie padzialiŭsia svaimi uspaminami pra śvietłuju postać inž. Ad. Klimoviča? Zatoje dobra viedaju, što na akupavanaj balšavikami Biełarusi j Litvie nidzie ni słoŭca nia było napisana pra jaho žyćcio, dziejnaść i śmierć.

Ja Adolfa Klimoviča znaŭ pryblizna ad 1925 hodu, pryhladaŭsia da jahonaj pracy i peryjadami (hadami) naviet supracoŭničaŭ na zadzirvaniełaj nivie, Zachodniaj Biełarusi. Tamu advažvajusia toje-sioje uspomnić z dalokaha minułaha pra jahonuju aktyŭnaść i padzialicca z čytačami « Zniču », dy skazać bolš ab im, čym heta zrabiŭ u svaich uspaminach niechta z byŭšych Delatyckich žycharoŭ (Hl. « Božym Šlacham » 1971, N. 4).

Jak pabačym nižej (naviet z maich ścipłych viestak), inžyn. Adolf Klimovič zasłuhoŭvaje na pačesnaje miesca ŭ historyi biełaruskaha adradženska-vyzvolnaha ruchu ŭ Zachodniaj Biełarusi. Jon adzin z najbližejšych supracoŭŭnikaŭ mahutnaha filara i vierchavoda biełaruskaha adradženska-vyzvolnaha i relihijnaha rechu dy dziejnaści ŭ Zachodniaj Biełarusi niautomnaha baraćbita i mučanika za Chryścijanskuju Biełaruś Ks. Adama Stankieviča.

Adolf Klimovič, jak i Janka Paźniak (zamučany balšavikami), byli nieadłučnymi spadarožnukami j spatužnikai ŭ baraćbie Ks. Adama Stankieviča za pravy biełarusam ludźmi zvacca. Heta trojka adzinaj supolnaj dumki dy idealohii, abapiortaj na niepachisnym chryścijanskim hruncie, tealohii j filazofii, jakaja hurtavała la svaich arhanizacyjaŭ niezaležnicka-biełaruskije usie najlepšyje zdarova-patryatyčnyje elementy jak pravincyi, viosak, tak i haradoŭ, ci miastečak Zachodniaj Biełarusi. Nažal, badaj usie hetyje viernyje syny biełaruskaha narodu pahinuli ŭ savieckich i hitleroŭskich laheroch dy turmach, abo zmušanyje byli pakinuć akupavanuju Radzimu dziela ratavannia žyćcià, ci mahčymaje pracy adradženskaje na čužynie. Pra dziejnaść idejnuju raniejšuju, ci sučasnuju, nielha ničoha stanoŭkaha ŭ kamunistyčnym sviecie tałkavać. Pra tuju dziejnaść trē pisać na Zàchadzie ŭ volnym śviecie, kab na budučyniu zachavalisia mataryjały dla praŭdzivaj historyi biełaruskaha narodu, a nie falšyŭki j bajdury roznych Abecedarskich, Prokšaŭ dy inšych maskoŭskich padchalimcaŭ.

Asobu inž. Adolfa Klimoviča nielha adłučyć ad tych mahutnych filaraŭ, na jakich abapirałasia biełaruskaja, niezaležnickaja dziejnaść užo ad junackaj pary i da kanca svajho źmiastoŭnaha žyćcià jon arhanična zrossia z hetaj niezaležnickaj idealohijaj dy akcyjaj što staviła pierad saboju metu poŭnaniezaležnaści Biełarusi.

A. Klimovič jašče budučy studentam u Čechasłavaččynie, užo aktyŭna supracoŭničaŭ ź biełaruskimi niezaležnickimi arhanizacyjami, dasyłaŭ mataryjały ŭ biełaruskije časapisy i ŭtrymlivaŭ ciesnuju suviaź iz biełaruskimi niezaležnickimi dziejačami. Byŭ taksama vielmi aktyŭnym siabram u biełaruskim studenckim zhurtavanni Čechasłavaččyny.

Zakončyŭšy studyi ŭ Sielskahaspadarčaj Akademii z tytułam imžyniera-ahranoma, viartajecca ŭ Vilniu, zdajecca ŭ 1925 h. i z usioj svajoj junackaj enerhijaj ukłučajecca ŭ pracu biełaruskich arhanizacyjaŭ, stajačych idealahična na hruncie niezaležnickim. Stajecca pravaj rukoju pravadyra hetaha ruchu, hetaj pracy Ks. Adama Stankieviča. Naležyć i aktyŭna ŭdziejničaje ŭ pracy Biełaruskaha Nacyjanalnaha Kamitetu ŭ Vilni. Asnaŭnuju pracu ŭskładaje na svaje plečy ŭ Biełaruskim Instytucie Haspadarki i Kultury. Redahuje, a faktyčna całkom zapaŭniàje svaimi artykułami bieł. sielska-haspadarčy miesiačnik « Samapomač ». Faktyčna redahuje j piša artykuły takža ŭ « Biełaruskuju Krynicu », a čas ad času takža i ŭ « Chryścijanskuju Dumku », redahavanuju Ks. Adamam Stankievičam. Pa śmierci Albina Stepoviča brata Ks. K. Stepoviča, kiruje biełaruskim kaściel- nym choram pry kaściele Šv. Mikałaja ŭ Vilni. Hety pieralik pracy Klimoviča tolki častkovy. Nia było najmienšaj akcyi, najmienšaha kroku ŭ biełaruskaj rabocie, kab tam nia było Kli movića. Byŭ heta tytan pracy achviarnaj, za jakuju nichto nijakaj miesiačnaj zarpłaty nie davaŭ. Na ścipłyje mataryjalnyje srodki Ks. Adama Stankieviča, jaki svaje pasolskija hrošy addavaŭ na hramadzkija patreby, źviazanyja ź biełar. akcyjaj ; z hetahaž musieŭ i sam žyć z bližejšymi supracoŭnikami, dzielačysia apošnim kavałkam chleba i hrašom, a z pahardaj adkidajučy Maskoŭskuju « pomačnuju » pasułu... Tut adčuvałasia niastača nia tolki na mataryjalnyja patreby, ale i ciažar praśledny. Z adnaho boku zachadnia akupanckrja ŭpłyvy ŭsio rabili, kab spaźnić ŭsialakuju biełaruskuju rabotu, što mahłab mieć pośpiech, a z druhcha boku uschodnija putali j paraližavali ŭsio toje adradzenskaje. Nia spynialisia naviat pierad roznaha rodu brachnioju pravakceyjnaju svaich ahentaŭ.

U hetaj ciažkoj pracy inž. Klimovič nikoli nie pakładaŭ ruk, nie rasčaroŭvaŭsia, nie łamaŭsia, nia daŭsia nikomu siabie pierakupić ; stojki byŭ i vierny svajej idei da kanca žyćcià, u słušnaść jakoje niepachisna vieryŭ. Apošnije hady pierad vybucham II suśvietnaje vajny, vielmi zaktyvizavaŭsia terror na biełaruskich ziemlach. U Savieckaj Biełarusi bujaniŭ Je-

žoü, vyniščajučy fizyčna üsio lepšaje u biełaruskim narodzie ; u Zachodniaj Biełarusi polskaja akupacyja taksama abnahleła terrorystyčna. Kožnaha śviedamaha biełarusa štampavali etykietam « varožaha kamunista ». Naviet Ks. Adama Stankieviča i Adolfa Klimoviča klajmili « kamunistami » « wywrotowcami » i vysłali ź Vilni ü Słonim, (bo ani Narymskaha kraju, ani Kałymy ü Polščy nia było). Pierad samaj vajnoju « ssylnyje » viartajucca ü Vilniu. U pieršyja dni, tydni, a naviet miesiacy niamieckaj akupacyi pajšli da niemcaü na supracoünictva byłyje polskije uradaücy, pieradusim palicyja, z toju metaju, kab raspravicca pry dapamozie niemcaü z usimi śviedamymi biełarusami jak u haradoch, tak i na vioskach. I hetyje złačynnyje elementy šmat źniščyli ničym nievinavatych biełarusaü, jakich hurtam zaličali da kamunistych i rastrelvali.

Kab ratavać ad złačyncaü lepšych śviedamych synoü našaha narodu, vileńskije biełarusy arhanizujuć Biełaruski Kamitet, nie dziela taho, kab z akupantam supracoüničać, ale kab ratavać ludziej ad śmierci j niamieckich laheroü. Hety Kamitet usio rabiü, kab niemcy chutčej pazvalniali hetych kataü polskich : vydavaü paśvietcąnni kažnamu, žadajučamu, što jon nie kamunist, kab ratavacca ad niamieckaje kuli, ci aryštu. Kamitet rabiü staranni j paručaüsia za tych, jakije siadzieli ü viaźnicach jak « kamunistyje » j čakali abo śmierci, abo laheru. Nakolki mnie vièdama, Kamitet šmat vyratavaü nia tolki biełarusaü, ale i palakoü i rasiejcaü.

Najbolšuju raspravu čynili nad biełaruskimi « kamunistamyi » ü Ličynie dy ü susiednich pavietach. Kab ratavać ad śmierci miascovych śviedamych biełarusaü, (u tym mo j zamiešanych u padazronaj dziejnaści nierastropnych niebarakaü), A. Kli- movič z mierkavanniaü Biełaruskaha Kamitetu, jedzie ü Lidu na pierakładčyka u Gebitskami- sariat. I treba praüdu skazać, jon šmat zra biü dobraha dla miascovaha nasielnicva, ra tujučy jaho ad samavoli kryvaśvietkau palicajskich, służačych pry niamieckich žandarmeryjach gestapaüskich. Kolki mahà Inž. Klimovič staraüsia pierakonvać tupyja hałovy niamieckich čynoünikaü, što üsiakije renehackije padonki specyjalna pajšli na słuzbu da niemcaü, kab fizyčna niščyć naš narod. Za hetu voś svaju rabotu Klimovič byü paśla zasudžany savieckim (« alianckim ») sudom na 25 hod kataržnych rabot.

Paśla zvalniennia z laheru jon pracavaü jak arhanisty z Ks. V. Šutovičam ü kaplicy na Barysaüskim mahilniku. Pa śmierci Ks. V. Šutoviča pryjechaü u Vilniu da svajej siamji i pracavaü užo da śmierci arhanistym padaüniamu u kaściele na Zviaryncy, chibaž pišučy svaje žyćciaüspaminy :

jak da kanca žyćcia svajho vierna służyü svajmu narodu, a jašče viarniej — Bohu, jak ščyry haračy j prykładny chryścijanin. Litoüskije Ksiandzy praüdziva ab im skazali, blizka jaho viedajučy : Adolf Klimovič adyjšoü z hetaha śvietu ü stanie łaski Božaj, stanie bahasłaülonym ! ».

Vilenčuk.

ADKAZ AMERYKANSKAJ PAETKI SAVIECKAMU PRAVAKATARU

Vystupleńni Jeŭtušenki ŭ haradoch Ameryki možna paraŭnać tolki z tryumfalnymi pachodami. Jon usiudy źbiraŭ masy amerykancaŭ až dzivilisia sami arhanizatary jahonych gastrolaŭ. Nichto nikoli nia dumaŭ što amerykancy hetak lubiać paezyju.

Tymčasam sprava vyhledaje tak, što heta byŭ tryumf savieckaha KHB. Jeŭtušenko ź vialikim mastactvam prakonvaŭ amerykancaŭ, jaki jon čuky, humanny j z šyrokimi pohladami całaviek. Taŭpa vieryła jamu, kali jon havaryŭ, što pamiž irkuckimi j pitsburhskimi rabotnikami nima anijakaje roznicy, što jany adnalkova latuciać ab miry, ab svabodzie j ab spakojnym žyćci. Jon byŭ heroldam braekasci narodaŭ. Jon mastak deklamacji, i ŭražeńnie ad jahonaha čytańnia, kali jon čytaŭ svaje vieršy « Nia treba » było sapraŭdy mocnym.

Hetaja čaść jahonych vyskazvańniaŭ i čytańnia vieršaŭ była praznačana dla tych amerykancaŭ, jakija nia majuć svaich asabistych pohladaŭ na palityku. Z druhoha boku adnak Jeŭtušenko viedaŭ, što na jahonyja vystupleńni pryjdzie taja čaść amerykanskaje moładzi, jakaja rviecca da dziejańnia, kab pieraviarnuc dahary nahami ŭsio ŭ svaim kraji. Dla jaje jon patetyčna čytaŭ svoj tvor « Svaboda zaboislva ».

Svajo zadańnie — ašŭkać amerykanskuju publičnuju apiniju — Jeŭtušenko vykanaŭ biezzahanna. Ci ŭsie detali taho, jak złavić dušy amerykancaŭ, byli vypracavany ŭ KHB i Jeŭtušenko tolki navučyŭsia ich na pamiać, ci jon sam pa svajej achvocie staŭ vyniatkava sprytnym pravakataram — heta astajecca jahonaj tajnicaj.

Z jakoj prakonvajučaj siłaj jon dakazvaŭ šyryniu svaich pohladaŭ i atsutnaść palityčnaj nietalerancji, možna bačyć z jahonaha vystupleńnia ŭ Pitsburhu. Padziakavaŭšy poŭnaj zali, jon prypomniŭ prysutnym, što ŭ ichnym horadzie pražyvaje vyniatkava zdolny rasiejski paet — Ivan Ełahin — jakova vieršy robiać na jaho, Jeŭtušenku, vielmi silnaje ŭražeńnie. Hetkaja pachvała emihranckaha paeta, jakoha viersy josc samym ciažkim abvinavačańniem maskoŭskaha balšavizmu, była ledz nie čaroŭnym pravakatarskim manieram. Nia dziva, što Jeŭtušenko mieŭ u Amerycy hetki sukces.

Adnak nia ŭsie amerykanskije słuchačy akazalisia nahetulki naiunymi j prastadušnymi, kab biaskrytyčna jamu pavieryć. Słuchajučy paemy savieckaha paeta, niekatorym ź ich pruchodzili ŭ hałavu vielmi pavažnyje paraŭnańni. Napryklad u hazecie « Evening Star » u Wašyngtonie zjaviłasia adkrytaje piśmo paetki Marjory Holmes da Jeŭtušenki.

Jana pačynaje z taho, jak jaje ačaravaŭ vyhlad Jeŭtušenki, toje, što zamiest parvanych džynaŭ, u jakich chodzić navat bahataja amerykanskaja moładź, na im byli hładzieńka vyprasavanyja nahariey j prystojny šery surdut. Jahonaja kašečaja łaskavaść u słavach i gestach ačaravała jaje. Jana razhnievałasia na Jeŭtušenku tolki tady, kali jon pradeklamavaŭ svaje vieršy « zabojstra zabivać », asabliva słovy : « Zorki na tvaim ściahu, Ameryka, heta dzirki ad kulaŭ ». Vałasataja amerykanskaja moładź u Madisson Squaire Garden burnaj avacjaj vyraziła svajo zachopleńnie hetymi vieršami Jeŭtušenki. Adnak Marjory

heta üziała za spahuda i voś što napisała da Jeŭtučenki :

« Mnie pryjšła ŭ hałavu nastupnaja dumka : vy pamozarie mnie. jaje vykanac? Maje paemy drukuje Dubleday. Heta vaš vydaviec jaki padrychtoŭvaje dla vas vašyja vystupleńni pa Amerycy j hetym paćviardžaje našuju amerykanskuju haścinnaść. Ci ja mahu ličyć na takuju samuju haścinnaść u vašym kraji ż Maja prapazyka zvodzicca da nastupnaha : dziela taho, što vašaje abvinavačańnie našaha kraju było hetak entuzjastyčna pryniataje našaju publikaju j vy hetak sprytna vykarystali dla hetaje mety paniaćcie « svaboda », to i mnie chaciełasia pajecjać da vas na vašuju baćkaŭščynu, kab tam pračytać vieršy na hetuju samuju temu. Ja byłab vielmi ŭdziačnaj vam, kab vy zrabili dla hetaha nastupnyja padrychtovy :

1. Kab vy atrymali zhody ad troch- čatyroch rasiejskich piśmiennikaŭ i paetaŭ pračytać pierad publikaj maje vieršy ŭ pierakładzie, tak jak heta zrabili dla vas Dicky, Willbur, Kunitz. (Tut peŭnież moža zdarycca pieraškoda, tamu, što jak ja čuła, niekataryja z vašych piśmiennikaŭ siadziać u vastrohach abo abjaŭleny psychična chvorymi...).

2. Kab vy znajšli ŭpłyvovaha palityčnaha dziejača, viedamaha jak praciŭnika savieckaha režymu, padobnaha aŭtarytam, napryklad, da našaha senatara Mc Carty, jaki pryniaŭby na siabie apieku nad maim vystupleńniem.

3. Kab vy atrymali zhodu ad maładoha, šmat abiacajučaha artysta, jaki mohby pry mnie hetak sama dobra vykonvać svaju rolu, jak tut pry vas vykonvaŭ Barry Boys.

4. Trebe byłob hetaksama znajści hrupu svabodnadumajučych studentaŭ z nievialičkim arkiestram i choram, jakija achvotna zhadzilisiab raŭści, topać nahami, kryčać ad zachopleńnia i ad usiaje dušy, słuchajučy, jak ja budu abvinavačvać Saviecki Sajuz.

5. Kab vy šyroka abjavili ab maim vystupleńni parupiŭšysia ab mahčymaśi na jaho pryjści biaz nijakaje pieraškody da 10 000 savieckich ludziej, bo hetuljki amerykancaŭ pryjšło na vašaje vystupleńnie.

Adnak u mianie jość niekataryja sumnivy. Reč u tym, što ja ŭ svaich vieršach uspaminaju Boha. A viedaju, što Boh nia ciešycca pašanaj vašym kraji jak i ŭ krajoch, jakija Saviecki Sajuz « asvabadziŭ ». Ateizm — savieckaje « Credo » i sotni śviataroŭ siadziać u vastrohach. Ale ja dumaju, što vy mianie uspakoicie adnosna hetaha. Bo u nas nichto vas nia źviazvaŭ u vybary vašych vieršaŭ i vy mahli svabodna abviaščać praŭdu ab dzirkach ad kulaŭ u našym ściahu.

U adkaz na vašuju paemu « Svaboda zabojstća » ja chaciełab pračytać moj vieršavany pratest, vyklikany ŭ mianie vašymi vieršami. Jak piśmiennik ja nianavidžu plagiatu, adnak — kažučy praŭdu, spadar Jeŭtušenko — ja nie mahu znajści ničoha lepšaha, čym vaš tytuł « Svaboda zabojstra ». Bo ŭ Savieckim Sajuzie tak mnoha ŭsiaho, što jon moža być symbalam hetaha asablivaha rodu svabody. Pačniom ad Lenina, jaki zapačatkavaŭ teror, asudziŭšy na śmierć usiu apazycju, dy končym kryvavaj łaźniaj, jakuju padrychtavaŭ Stalin. I, majo vam słova, dziejničańnie vašych tankaŭ praciŭ čechaŭ, i vašych vintovak, nakiravanych na palakoŭ, hetaksama paćviardžajuć łozunh « svaboda zabojstva ».

« Svaboda katavać » — voś druhi tytuł, jaki ź biahajena pamieć mnie. Ja tolki-što pračytała knižku rumynskaha śviatara Ryšarda Vurmbrandta, jaki pravioŭ 14 hadoŭ u vastrozie za toje, što abviaščaŭ Evaneliju.

Voś jašče inšyja tytuły : « Svaboda źnievolvać rozumy ». Svajavola kiravać presaj, cenzuravać jaje, publikavać tolki toje, što vy chočecie nakinuć čytaču ». « Svaboda pierapisvać historyju pa novamu ». « Svaboda nie pazvalać takomu piśmienniku, jak Pasternak, atrymać premiju Nobla ».

Biaručy ŭsio heta pad razvahu, ciž nia dziva, što vy navažyli pryjechać u Ameryku, kab aćaravać usich nas ? Praŭda, ja dumaju, što vašaja hałoŭnaja meta była ŭtym, kab pračytać svaje vieršy « Svaboda zabojstva » pad akampańjament vierasku aplanzaŭ boku publiki.

Jak vidzicie, spadar Jeŭtušenko, u mianie vialiki vybar temaŭ, kab napisać maju udarnuju paemu : niavola, katavańnie, pałaskańnie pramyvańnie mazhoŭ, i samaja peŭnież — svaboda zabojstra. Adnak ja maju peŭnaść, što mnie ŭdasca pieramahčy ŭsie pieraškody i stvaryć vielmi mocna pramaŭlajučy da prakanańnia tvor.

Taksama spadziajuscia, što j vy pieramožecie ŭsie pieraškody kab vypaŭnić maju prośbu.

Ja zahadzie dziakuju vam za supracoŭnictva ».

Hetki voś byŭ adkaz amerykanskaje paetki.

Pravasłaŭnaja Mienskaja Katedra, razburanaja balšavikami jašče pierad 2-hoj suśv. vajnoju

Katalickaja Mienskaja Katedra, pieraroblenaja na « Sav. Dom » paśla 2-hoj suśvietnaj vajny.

KATEDRALNY PLAC

ZAŁATOJE SERCA

Dobraja dumka pryšła tamu niekalka hadoŭ u hałavu italjanskamu ŭradu : ustanavić asobnuju uznaharodu — załatoje serca — za biazprykładnuju lubašć bližniaha. Atrymlivajuć jaje jakraz tyje, što nikoli ab jej i nie padumali, a prosta staralisia rabić dabro druhim, bo tak im padskazvała ichniaje dobraje serca. Adumysłovaja Kamisyja vyšukvaje hetych ludziej i prysudžvaje im hetuju cikavuju premiju. Padajom try prykłady hetkaha premjavańnia « załatym srcam ».

I.

Na Kolady 1963 hodu « załatoje serca » było prysudžana majučamu ŭžo 83 hady Miłanskamu žycharu Guido Dori, staršyni cikavaha dabračynnaha siabrcŭstva. Hetaje siabroŭstva składajecca z adnych tolki muzykantaŭ, śpievakoŭ i artystaŭ, siarod jakich jość i vielmi vydatnyja adzinki. Metaj ichniaje dziejnaści jość radašć. Jany niasuć hetuju radašć tym, što jaje być moža nikoli nia mieli, abo vielmi redka jaje majuć : Starym u prytonach, chvorym u balnicach, dzieciam u prytułkach. Guido Dori zasnavaŭ hetaje siabroŭstva adrazu paśla vajny i nia tolki im vierchavodzić, ale cały čas sam prymaje ŭ jahonaj dziejnaści aktyŭny udzieł.

Italjancy vielmi lubiać muzyku j umiejuć canić jaje. Tamu hetaje siabroŭstva ŭsiudy ŭnosić ciapło, radašć i nadzieju. Prytułak dla sirot abo, dla starcaŭ dzie adrazu pačynajuć dychać jany inšaj atmasferaj. A heta jość dla samych artystaŭ choć i adzinaj, ale zatoje najlepšaj uznaharodaj.

U apošnich hadoch stary Gvido znajšoŭ sabie jašče adzin sposab rabić dabro. Jon zaniaŭsia specjalna ubohimi dziaćmi. Sam chodzić ad adnaho bahataha domu da druhoha, źbirajučy achviary dla svaich małyšoŭ, jakimi jon apiakujecca skarej jak matka, či navat jak baćka. Za 16 hadoŭ jon pryadzieŭ šešć tysiač biednych dziaciej, a jahonaja žonka, jakaja maje 65 hadoŭ sama skroiła i pašyła dźvie tysiačy sukienak dla ubohich dziaŭčat. Sami hetyje stareńkije dabradziei žyvuć u dabravolnaj ubohašci, idučy śledam za śviatym Franciškam z Assyžu. Dyk ciž sapraŭdy im nie naležałasia ŭznaharoda « załatoha serca ž ».

II.

Maładaja dziaŭčyna Ricca Setti biahučy cieraz vulicu vialikaha horadu, ledź nie źbiła z noh nibaraku ślapoha invalida. Pieraprašajučy chapaje jaho za ruku i bačyć, što druhoj jon nia maje. Straciŭ na vajnie. A jašče małady j nia brydki.

Aściarožna viadzie dziaŭčyna nieznajomaha kaleku praz ruchlivuju vulicu. Na rasstańnie jon dziakuje, jana pieraprašaje. Musić dobraja dziaŭčyna. Biadak nia moža vytrymać, choča joj pažalicca. I jon mieŭ pierad vajnoj dziaŭčynu, z jakoj dumaŭ ažanicca, ale jak viarnuŭsia z vajny kalekam, adviarnułasia ad jaho. I heta zrazumieła. Kamu patrebny ślapy kaleka? Razumieju jaje, choć serca balić. Maju invalidzkuju rentu, žyvu z baćkami, ale baćki ŭžo staryje, dyk pačynajecca niastača hrosâj. Časam biadujem.

Małoduchna słuchaje i prosić dać joj adres. « Na ŭsiaki vypadak ».

Pryjšoŭšy damoŭ, zadumałasia. Za miesiac mieła pajšci ŭ klaštar. Abiacali zrabić jaje nastaŭnicaj, moža patrapić pracavać pry chvorych u klinicy. Usio heta joj padabajecca. Ale ŭ vačach u jaje ŭsio staić kaleka, jaki navat cieraz vulicu sam pierajšci nia moža. Cižby heta Boh chacieŭ Sam pakazać joj inšy šlach žyćcia? Až zapłakała, tolki sama nia viedała, ci z žałašci da siabie, ci da biednaha kaleki.

Nazaŭtra znajšła sabie pracu jak zahadčyca ŭ prytułku. I ad hetaha času kožnuju subotu dzialiła svoj zarabotak z siamjoj invalida. Toj spačatku pratestavaŭ, nie chacieŭ prymać darmovaj zapamohi, ale ničoha nie pamahło. Dziaŭčyna nia tolki pamahała jahonym baćkam, ale zaturbavałasia j im samym. Navučyła jaho pasłuhoŭvacca levej rukoj tak jak pravaj, Navučyla čytać metodaj Brajla dla ślapych. Znajšła pracu, jakaja pazvalała krychu zarablać.

Kali prakanałasia, što kaleka maje sapraŭdy dobry characktar, zaprapanavała jemu žanimstva. Dziesiać hadoŭ chapiła, kab prakanacca, što aboje byli vielmi ščaślivymi ŭ siamiejnym žyćci. I jak było nia pryznać joj załatoje serca? Atrymlivajučy jaho Ricca Setti skazała, što dla jaje serca muža varta bolš, čym hetych 18 karataŭ zołata.

III.

Było heta ŭ Catanzaro ŭ paŭdzionnaj Italii. Vučań Gaetano « zrezaŭsia » na egzaminie z buhalteryi naahuł z matematyki. Peŭnież viniŭ nie siabie, a svajho dobraha prafesara Bertella. Prafesar chvareŭ na serca i śpiašaŭsia vyjechać chutčej na poŭnač, dzie mieŭ žonku j dziaciej, i dzie klimat dla jaho byŭ zdaraviejšy. Adnak z im zdaryŭsia prypadak i jaho adviaźli ŭ kliniku. Lažaŭ sam adzin. Siamja była daloka, kalehi razjechalisia na vakacji.

Daviedaŭsia ab hetym Gaetano. Nia hledziačy na žal, jaki mieŭ u sercy da prafesara, pajšoŭ adviedać jaho. Stan chvoraha byŭ vielmi ciažki. Daktary vysłali telehramu da žonki, kab jaknajchutčej pryjaždžała, bo niėkamu apiekavacca chvorym. Tymčasam Gaetano achviaravaŭsia astacca na noč pry chvorym. Zmianiaŭ kampresy, padavaŭ lakarstva j pićcio, čytaŭ chvoramu toje, što jaho cikaviła. Hetak dyžuryŭ, až pokul nia pryjechała žonka, ale pryviazła z saboju troje malenkich dzietak, bo niėlha było ich pakinuć adnych. Gaetano cichańka vyjšaŭ ad chvoraha, ale čakaŭ pry vychadzie, bo adrazu źmiarkavaŭ, što jašče budzie patrebny. I sapraŭdy, žonka prafesara, daznaŭšy ad muža, jakim dobrym akazaŭsia chłapiec, adrazu pabiehła, kab padziakavać jamu za apieku nad mužam. Chłapiec razumiejučy dobra'jejnuju sytuacju paradziŭ joj :

— Vaspania, pierš zaviadzi dziaciej u haścinnicu, a ja pabudu pry chvorym. Možacie być spakojny, ja pamahu. Mnie daktary pazvolili.

Dzieviać dzion jašče dziažuryŭ jon pry chvorym napieramienu z jahonaju žonkaju. Chvory adnak nia vyžyŭ. Gaetano byŭ pry im až da śmierci. Pamoh žoncy zakryć jamu vočy, apranuć jaho, pałažyć u trunu i jašče vartavaŭ pry pamioršym.

Hetkije pastupki niezabyŭnyje. I Gaetano paśla šmat hadoŭ atrymaŭ « załatoje serca ». Suddzia, jaki daručaŭ jamu ŭznaharodu, skazaŭ :

— Ty zrezaŭsia tady z matematyki. Peŭnież, jana tož patrebna ŭ žyćci. Adnak kudy važniej u žyćci mieć dobraje serca, jakoje ty maješ i za heta daju tabie « załatoje serca ». Bravo !

Direttore respons.: Dott. A. FRUTAZ
Posta indir.: Dott. P. TATARYNOVIC
Roma, Via Trionfale, 6381

Z dazvolu
Duchoun Uladau

Tipolitografia Fausto Failli - Roma

Pubblicazione autorizzata dal Tribunale di Roma con decreto del 7-12-1950